

אותה אבקש

717

בשבילי המועדים

ישיבת מיר ירושלים

גיליון שבועי לתלמיד, בוגרי וידידי ישיבת מיר

ראש השנה, תשפ"ז

זמני כניסת השבת

Baltimore, MD - 7:03	Minneapolis, MN - 7:13
Brooklyn, NY - 6:53	Miami, FL - 7:11
Chicago, IL - 6:46	Monsey, NY - 6:54
Houston, Texas - 7:13	Montreal, Quebec - 6:54
Johannesburg, S. Africa - 5:41	Passaic, NJ - 6:54
Lakewood/Deal, NJ - 6:53	Toronto, Ontario - 7:17
London, UK - 7:09	Yerushalayim - 6:14
Los Angeles, CA - 6:46	Zurich, Switzerland - 7:28

בשבילי הלכה

ע"י הרב הגאון מאיר צבי שפיצר שליט"א
הערות בעניני הלכה. הלכה למעשה יש לשאול לרב

שינה ביום ר"ה

הפוסקים הביאו מירושלמי שלא לישן ביום ר"ה והביאו דאמרו מאן דדמיך בריש שתא דמיק מוילה, וכתב ב"ח תקצ"ו בשם אבן שועב בשם הרמב"ן משום דשופר אומר עורו ישינים. (ומשמע כי עורו ישינים כל רגע)

ועוד פירשו משום עצלות.

ולכא' מ' לענין לאחר חצות תולה על הטעמים הנ"ל. (מיהו ע' לקמן ממ"ב סק"ט דגם לטעם מוילה מ"מ שרי אחר חצות). וכן פירשו בזה מה שמקילים אחר עלוה"ש, כי לטעם הב"ח הרי אינו זמן דין דע' ג' שעות.

וע' כפה"ח תקפ"ג ל"ו בשם אחד הפירושים על שער הכוונות דמה שכתב בשער הכוונות דמותר לישן אחר חצות היינו דוקא ביום שני, והכפה"ח חולק עליו. ואורחות חיים בשם ר' נתן אדלר לקולא. ובערוה"ש סק"ד משמע דלעולם מותר ביום שני.

וולענין אכילת סימנים בליל ב' ע' שעת"ת תקפ"ג בשם א"ר ומוחזיק"ב לאכול, וע' בני ישיבך שדייק ממה שאמרו בריש שתא ולא בר"ה, למעט יו"ט שני).

ולהלכה ע' מ"ב מארז"ל דשרי אחר חצות, אבל מט"א להחמיר, וכע"ז לכתחלה בקיצור שו"ע וקפ"ח א"ח אין ראשו כבד עליו.

וכתב בכפה"ח סקל"ט בשם מטה יהודה ובא"ח דיקום בעלוה"ש. וע' ד"מ סי' ו' בשם מהר"ל דכל השנה יבדק אשר יצר בבה"נ אבל בימים נוראים שקם לפני עלות השחר (ועדיין אינו מתפלל) יבדק בביתו. וע' מט"א תקפ"ד שהשמש מעורר שעה לפני עלוה"ש בין גדולים וקטנים.

וע' תשובות והנהגות ח"א של"ט דדי להקים בנ"ן ולא בעלוה"ש משום דדין של ר"ה מתחיל אז, אף דיום מתחיל מעלוה"ש, ועפ"י הגר"א לענין משמרות ושירה של מלאכים.

(ומלבד ענין הנ"ל ע' שעת"ת תרס"ד חמש השכמות הן, ר"ה יו"ב הו"ר פורים וט"ב. וע' אשרי האיש ח"ג עמ' פ"ו דלא שייך בזה"ז שאין קמים בעלוה"ש, ונראה כוונתו דאין מעלה להשכים קצת יותר מהרגיל אלא רק ותיקין).

וע' תשובות ופסקים מהר"ם ורשב"א ח"א עמ' רצ"ו סי' תקכ"ב בשם מהרש"ל שכתב שמהר"ם מרש"א ח"א עמ' רצ"ו סי' תקכ"ב בשם מהרש"ל יו"ט.

וע' מהר"ן חיות באמרי בינה, שלא נמצא בירושלמי לפנינו. והביא עוד מהתורה תמימה בתוספת ברכה פ' אמור וכו' ברוך שאמר על התפילה עמ' שס"ב שכתב לפרש בירושלמי מאן דדמיך בריש שתא דמיק מוילה, דלא קאי על השניה כפי' הד"מ אלא על המיתה, כמו שמצינו לשון דמיק בכמה מקומות בירושלמי על מיתה. וע' ירושלמי מגילה פ"ג ה"ב מר עוקבא שלח לריש גלותא דהוה קאים דמיק בומר, ומבואר דדמיק פירושו ישן.

וע' ס' דרך שיחה, מרח"ק, עמ' ש"ח וכן טעמא דקרא שפ' בגשכב אבל נרדם אין קפידא, וכן מנחם ראשו על ידיו שרי, וראיה ממה שלא אמרו מאן דניים אלא דדמיק, וע' תרומה תהלים קמ"ט ירנו על משכבותם, ותרומה משכבותם היינו דמכיוון. (וזה בירושלמי הנ"ל מר עוקבא שלח לריש גלותא דהוה קאים דמיק בומר, נראה פירושו שהיה הולך לישן במטה, אילו ניים לא שייך כל הענין).

(וע' שולחן הגליון מפני מנחם, דמה שאמרו יושב בטל כישן, אין בו ההיתר של אחר חצות, דלא היתיר אלא שינה ממש)

ובעיקר ענין דמיק מוילה, ע' מט"א תקצ"ח שפ' מולו לא ימליץ בעדו בר"ה. וכן נוהג כצאן יוסף מנהיג ר"ה אות ט"ו. וכע"ז משמע במ"ב סק"ט וכפה"ח דאחר חצות שרי כי כבר התעורר מולו ע"י התפלה. אבל בשפת חיים עמ' ק"ט העתיק כאילו לשון הירושלמי דמיק מוילה כוליה שתא. ולכא' כן משמע ממה שנקרא "ריש שתא" ומשמע דהמשך הלשון קאי על שאר השנה, אכן אפשר דבלשון הירושלמי נקרא ר"ה תמיד ריש שתא).

(מלבד כל הנ"ל ע' רש"י דניאל א' ג' דמכלל אימת מלכות הוא שלא יישן. ויש כמה נ"מ להלכה).

בין אדם לחברו בראש השנה

מזן המשגיח הגאון הרב ירוחם ליוואוויץ זצלה"ה היה מרבה לדבר ולעורר על חשיבות העבודה בענייני בין אדם לחברו, בפרט בימי הדין והרחמים.

סיפר תלמיד הישיבה הגה"צ הרב שלמה וולבה זצ"ל: בנו של רבה של ירושלים הגאון רבי צבי פסח פראנק זצ"ל למד בישיבה הקד'. פעם אחת הגיעה אחותו לבקר בישיבה. הייתה זו תקופת הימים הנוראים והיא נשארה במיר בימי ראש השנה. את סעודות ראש השנה הוזמנה לאכול בביתו של מזן המשגיח הגאון הרב ירוחם ליוואוויץ זצלה"ה.

מנהגו של מזן המשגיח היה שלא לדבר כלל בימי ראש השנה. אך למרות זאת, באותן סעודות שינה מזן המשגיח ממנהגו וכדי שביטו של רבה של ירושלים תרגיש בנוח בביתו, דיבר המשגיח רבות בענייני ארץ ישראל וירושלים.

עוד סיפר הגה"צ הרב שלמה וולבה זצ"ל: באחת השנים, סמוך לראש השנה נחלה בחור שהיה ישן

עיקר תשובת בני תורה היא על התורה

הנה זכינו לראות תקופות בהם זכו בני התורה והישיבות להשגחה פרטית ומיוחדת, אכן לאחרונה רואים שנמתחה על בני התורה מידת הדין ל"ע. הרי ודאי שיש לבני תורה להתחזק ולשוב בתשובה בעניינים הנוגעים להם דייקא. והיינו עד כמה הינם מונחים בלימוד ועד כמה התאמצו בתורה, שכן לכל אחד ואחד יש תשובה מיוחדת לפי דרגתו ועניינו, ומי שהוא בעל דרגה יתרה בתורה התביעה עליו גדולה יותר, ועיקר חובת התשובה הוא על תורה.

ונקדים לזה דברי הר"מ (פ"ז מתשובה ה"ג) "אל תאמר שאין תשובה אלא מעבירות שיש בהן מעשה, כגון זנות וגזל וגניבה, אלא כשם שצריך אדם לשוב מאלו כך הוא צריך לחפש בדעות רעות שיש לו ולשוב מן הכעס ומן האהבה ומן הקנאה ומן ההיתול ומרדיפת הממון והכבוד ומרדיפת המאכלות וכיוצא בהן, מן הכל צריך לחזור בתשובה. ואלו העוונות קשים מאותן שיש בהן מעשה, שבזמן שאדם נשקע באלו קשה הוא לפרוש מהם".

ומרבתי זצ"ל שמעתי, שעיקר חובת תשובה של הבני תורה זה על תורה. וגם שעל בני תורה ישנה תביעה לתשובה על הדרגות אותן יכלו להשיג ולא השיגו, ובמקום שאתה מוצא מעלתם הגדולה, כן היא מידת התשובה על דרגתם שיכולו להשיג ולא השיגו. ולפי כמה שיכולו לדעת ללמוד לפי עניינם ולא למדו כפי כוחותם ע"ז יש לשוב בתשובה.

וכבר שמעתי מאדם גדול אחד שאמר, שכשם שיש תביעה על ביטול תורה בסתם, כמו"כ נתבעים גם על ביטול תורה שלא היה מונח בלימוד וזה גם ביטול תורה. ואין נפק"מ ביניהם, ועל הכל תובעים אותנו, כמה שיכול היה להיות יותר מונח בלימוד, לדעת ללמוד, ולהתאמץ על לימודו. והיא תשובה המיוחדת לבני תורה, שהרי על המון העם אין תביעה כזו, כי אינם נמצאים במדרגה זו, אך בני תורה לפי מדרגתם, הרי תביעתם חמורה טפי, ומדקדקים עמהם על התורה שלהם שהי' להם להיות שקועים יותר.

מזן רה"י הגאון הרב נחום פרצוביץ זצלה"ה

מתוך שיחה שמסר בפני תלמידי הישיבה במוצ"ש שובה תש"מ

דברי הימים

דברי הנהגות

לקראת יום הדין / נאמר בהיכל הישיבה הקד'

כבודו ופשיטא שזוכר בכל עת.

ה. ועוד למה הקב"ה מדקדק כ"כ עם צדיקים והולך אצלם הכל במדת הדין הרי להם מגיע יותר רחמים.

ו. ולמה לע"ל כשיהיו הימים הטובים אז דוקא יהיה היום הדין הגדול והנורא. מה פשר הימים האלו יש אנשים שמעדיפים לעבור ישירות לסוכות ושמחת בית השואבה לא מבינים מה זה הר"ה הזה.

ז. האמת שרואים דבר פלא, מצד אחד נראה שיום הדין זה יום שמחה, מובא שעיקר הדין הוא בשעת התקיעות במוסף ע"כ לא להתפלל מוסף ביחיד, ודוקא אז הגר"א היה שמח מאוד כי זה המלכות של הקב"ה מה השילוב שלהם, מחד זה יום נורא ואיום ומאידך זה גם יו"ט אכלו משמנים ושתו מעדנים כי קדוש היום לאדוננו. וכן בקבלת שבת יש אריכות גדולה על כל ענין הדין והמלכות, אָמְרו בְּגוֹיִם יִדְוֹד מֶלֶךְ אֶף תִּפְּנוּ תִּבֵּל בֶּל תִּמְוֹט יְדִין עַמִּים בְּמִישָׁרִים: כי כשהקב"ה מולך אז מיד רואים את מדת הדין ידיו עמים במישרים, ורואים שמחה עצומה וְשִׂמְחוּ הַשָּׁמַיִם וְתִגַּל הָאָרֶץ יָרֵעַ הָיִם וּמָלְאוּ: יַעֲלֶז שְׂדֵי וְכָל אֲשֶׁר בּוֹ אֶז יִרְנְנוּ כָּל עֲצֵי יַעַר: מה קרה לפני ה' כי בא כי בא לשפט הארץ ישפט תבל בצדק ועמים באמונתו. יְדוֹד מֶלֶךְ תִּגַּל הָאָרֶץ וְשִׂמְחוּ אֵימִים רַבִּים: כי השמחה היא כשרואים את המלכות ורואים את הנהגת הדין והצדק, אבל מאידך הצד השני רועד ואנחנו לא יודעים באיזה צד אנחנו, אֲשֶׁל לִפְנֵינוּ תִּלָּךְ וְתִלָּהֵט סָבִיב צָרִיו. האירו בְּרָקִיו תִּבֵּל רָאֵתָה וְתִחַל הָאָרֶץ: הָרִים כְּדוֹנֵג נִמְסוּ מִלִּפְנֵי יְדוֹד מֶלֶךְ אֲדוֹן כָּל הָאָרֶץ: הָרִים כְּדוֹנֵג נִמְסוּ יִבְשׁוּ כָּל עֲבָדֵי פֶסֶל. יְדוֹד מֶלֶךְ יִרְגְּזוּ עַמִּים יִשָּׁב כְּרֹבִים תִּנּוּט הָאָרֶץ: זה פחד פחדים העולם מתמוטט, אבל מאידך אצלנו ובאמת הדין כשלעצמו הוא שמחה בעולם והצדיקים שמחים בו. שְׁמֵעָה וְתִשְׁמַח צִיּוֹן וְתִגַּלְנָה בְּנוֹת יְהוּדָה לִמְעַן מִשְׁפָּטֶיהָ יְדוֹד: פִּי אֲתָהּ יְדוֹד עֲלִינוּ עַל כָּל הָאָרֶץ מֵאֵד נִעְלִית עַל כָּל אֱלֹהִים: הָרִיעוּ לִידוֹד כָּל הָאָרֶץ פָּצְחוּ וְרִנְנוּ וְזָמְרוּ לִידוֹד בְּכִנּוֹר בְּכִנּוֹר וְקוֹל זְמֶרָה: בְּחִצְצוֹת וְקוֹל שׁוֹפָר הָרִיעוּ לִפְנֵי הַמֶּלֶךְ יְדוֹד. יָרֵעַ הָיִם וּמָלְאוּ תִּבֵּל וְיִשְׁבִּי בָּהֶ: נְהָרוֹת וּמִחָאוּ כָּף יַחַד הָרִים יִרְנְנוּ: מה השמחה הגדולה הזו לִפְנֵי יְדוֹד כִּי בָּא לְשַׁפֵּט הָאָרֶץ יִשְׁפֹּט תִּבֵּל בְּצֶדֶק וְעַמִּים בְּמִישָׁרִים. מה כאן השמחה הגדולה. למה הקב"ה אהב כ"כ משפט ומה השמחה הגדולה כאן.

ח. למה בקבלת שבת שזה זמן שמחה נזכרים מכ"ז.

אלא יש לנו טעות בכל המושג של יראה ודין אנחנו תופסים את זה כדבר מאיים ומפחיד ועצוב, אבל האמת שהיראה עצמה זה הטוב הגדול והאור והנועם, כי באמת המשפט בא להראות דבר אחד, שהקב"ה לא עזב ולא שכח את הארץ, אלא לגלות שהוא מנהיג את הארץ ומשגיח עלינו, שכל ענין המשפט הוא שהקב"ה מנהיג

סמר מפחדך בשרי וממשפטך יראתי, אנחנו עומדים כמה ימים לפני יום הדין כל השנה כולה נגזר שנה שעברה, מדת הדין מתוחה רואים בחוש שיש דין ויש דיין עולם לא כמנהגו נוהג. ויש כאן מסר מיוחד לבני התורה בא"י, מחד רואים גזירות קשות ומדת הדין מתוחה ומאידך רואים איך שהקב"ה נושא על כפיים את בני התורה ושומר אותם כבבת עינו. רואים כאן מסי"נ שאין לשער מצד בני התורה בוודאי שזו הזכות העומדת לנו עד עתה וזו תעמוד לנו להביא את הגאולה.

הימים האלו הם נוראים ומכוסים, מאוד עמוקים "בכסה ליום חגנו", עכשיו נפתחים ספרי חיים וספרי מתים וכולם נזכרים לפנינו כי זכר כל המעשים לפניך בא ואתה זוכר מעשה כולם, ומאליו יקרא וחותם יד כל אדם בו, זה פחד פחדים ומלאכים יחפזו וחיל ורעדה יאחזו ויאמרו הנה יום הדין, הכל נחתם עכשיו מי יודע מה מחכה לנו כמה יעברו מי בקצו ומי לא בקצו, זה נורא ואיום. ודאי שדנים אותנו לפי העבר שלנו אבל זה חסד ה' שנותנים לנו עכשיו כח לשנות את הדין, גם בשעת הדין עצמו יש לנו תקווה ע"י הפחד עצמו, הפחד מהמשפט עצמו זה נותן חיים, יראיו לחיים לחק. היה משפט ברוסיה לשני אנשים אצל אותו שופט באותו זמן על אותה עבירה, אחד זכה והשני נידון לתליה, פשוט אחד ישב ורעד כולו והשני סירק את השערות, לא מזמן היה משפט שזכה לשבת בכלא חצי שנה כי פיהק בשעת המשפט, נורא ומי יודע במשפט של מעלה שהכל גלוי לפנינו מי יכול לזכות לולא הפחד עצמו, סמר מפחדך בשרי וממשפטך יראתי.

אנחנו עומדים בימים הנוראים, מחד ימי דין ומאידך ימים של גילוי אהבה מכוסה, אני לדודי, אורי זה ר"ה, זה בכסא ליום חגנו, אבל הקב"ה מתגלה ברוב אהבתו.

א. צ"ב מדוע ר"ה הוא גם יום הדין וגם יום ההמלכה, למה יום ההמלכה צריך להיות דוקא ביום דין שהוא יום לכא' של עונש ועצבות, זה יום מרתיע ומאיים ומפחיד, למה צריך להתחיל דף חדש של מלכות עם משפט על כל העבר המלוכלך שלנו.

ב. ולמה היום הזה הוא גם יום הזכרון הרי הקב"ה הוא זוכר הכל והוא גם מולך על הכל, ומה ענין שביום הזה דוקא ממליכים אותו וכן שהוא נזכר בנו ביום הזה מה ענינו ומה השייכות של כולם יחד יום הדין ויום המלכות ויום הזכרון.

ג. ועוד צ"ב מה בכלל המושג של ענין ההמלכה הרי הקב"ה מלך בטרם כל יציר נברא ובודאי שהקב"ה מלך וה' ימלך לעולם ועד ומה פועל ההמלכה שלנו.

ד. וכן צ"ב מה ענין יום הזכרון, הרי ודאי לא שייך שכחה לפני כסא

אבל התורה מגנא ומצלא התורה מגינה אפי' בפני גיהנום וכ"ש מפני כל המזיקין והדינים, התכלית של כל הימים הנוראים להגיע ליום מ"ת של לוחות שניות ליוה"כ להגיע לש"ת שזה הפסגה זה החדר יחוד כביכול. ודאי מי שיש לו חטא וזקוק לעמוד בדין יש דרכי תשובה יש כל מיני תיקונים, אבל לא לשכוח את העיקר שזה מעל כל הדינים זה לפני כל האלול העוסק בתורה אינו צריך לא עולה ולא אשם זה מגין שלא יגיע לכ"ז, טוב יום בחצריך מאלף מאלף קרבנות, אבל צריך לדעת שאין תורה בלי לומדי תורה בלי כבוד התורה, הבא על אחותו האוכל חלב ודם חמץ בפסח מחלל יוה"כ הוא נכרת מהעוה"ז אבל יש לו חלק לעוה"ב, אבל המבזה ת"ח או חבירו בפני ת"ח נכרת מעוה"ז ומעוה"ב (שע"ת ש"ג אות קכ), מבקשים כתבנו בספר החיים התורה היא עץ החיים כי הם חיינו, הבזיון הכי גדול זה מי שאפשר לו לעסוק בתורה ואינו עוסק הוא בכלל דבר ה' בזה (ברכות כד:). ודאי שאחר עץ הדעת צריך את הר"ה ומי ימצא עומק הדין ומיד יצדק לפניך כל חי, אבל מי שדבוק בתורה הוא דבוק בעץ החיים זה התיקון היותר מועיל זה מבטל כל הגזירות כמבואר בנפש החיים שזה עומד נגד אפי' הגיהנום אפי' אם כבר נגזר עליו זה מגנא ומצלי, התכלית של כל הימים הנוראים להגיע ליום מ"ת של לוחות שניות ליוה"כ להגיע לש"ת שזה הפסגה, זה החדר יחוד כביכול. תוקעים בשופר על הבימה להזכיר את זכות התורה להזכיר את השופר של מ"ת, אלינו השופר מכוון, וכמה ששייך יותר לתורה הוא נקי מהדין, השיבנו אבינו לתורתך, כמה שיותר עמל התורה ידיעת התורה שהראש יהא מונח כולו בתורה יותר שייכות לגדולי תורה. מי שדבק בתורה בעץ החיים הוא מעל כל הדינים וכל הגזירות, התורה מגנא ומצלא אפי' בפני גיהנום ומכל המזיקין והדינים.

ידוע מהמנחת עני שכל שנה שר"ה חל בשבת היו שנים מיוחדות או לטובה או להיפך, ואנו חוונו זאת על בשרינו לא מזמן, השנה של הקורונה העולם התהפך, כ-200 מיליון חולים 4-6 מיליון מתים, זה היה סיטוט שלא נשמע כמותו, זה הקיף את כל העולם, והשמחת תורה לפני 3 שנים זה פחד פחדים, כל הארץ בין שמים לארץ איזה זוועות שלא נשמע כמותם מאז השואה, איזה שבי איזה פחד והמלחמות שאח"ז האזעקות הסיטוטים החורבנות לצד הניסים הגלויים שראינו כסדר כאשר ישא האומן את היונק, ושנאת הגויים ושנאת ע"ה וגזירות הגיוס א"א לתאר איזה חלחלה לא יאומן שאנו בתוך כ"ז צרות רבות באות עליו כנהר. את כ"ז אפשר למנוע אם נתחזק בתורה ובשמירת שבת, כי השבת זו ההמלכה כביכול זה מה שעומד במקום השופר. כידוע בזה"ק שאין עצה יותר טובה מאשר השופר לבטל הגז"ד, ומה יעמוד לנו כשאין שופר, ואף שאונס רחמנא פטריה אבל סו"ס החולה שלא יקח התרופה גם באונס לא יתרפא, והרי לא נזכר בתורה שר"ה הוא יום דין אלא יום תרועה, ואיך עקרו חז"ל את כל מהותו של יום, והיתכן בגלל חשש רחוק של רש"ל אחד שיטלטל השופר ברה"ר לכן יבטלו כל ישראל

אותנו בהשגחה ישירה וקירבה יתירה, לפחות פעם בשנה אנחנו מבקשים לראות מקרוב את הנהגת הקב"ה בעולם לראות בחוש שכל פרט ופרט הכל בהשגחה פרטית הכל בתכלית הדקדוק, כשיש יותר מדי רחמים אפשר לחשוב ח"ו שזה מתנהל כך מעצמו לעולמי עד, ובימים האלה הקב"ה מתגלה שיש דין ויש דיין והכל מכוון לטובה, וא"כ אף שהמלכנו את הקב"ה שנה ועוד שנה ועדיין הישועה מתמהמת כי אם נמליך את הקב"ה באמת ובלב שלם הרי שברגע זה ממש כמימריה יראו בחוש שהקב"ה באמת מנהיג עולמו ומשגיח בקירבה יתירה ואז תיכף ומיד יתגלה הגאולה, והמלכות האמיתית תהא לע"ל, וע"כ בשבת קודש שהיא שבת מלכתא יש כאן קירבה יתירה וע"ז אנו מצפים ומתפללים למלכות זו, וע"כ ביומא תנינא של ר"ה הוא דינא רפיא שאז כבר לא רואים כ"כ בחוש את הנהגת המשפט מצדו ית' כמו ביומא קמא ובכ"ז מבקשים אותה מעצמנו ודאי כשהקירבה היא עצומה. וכן האבות הק' חיו תמיד עם משפט וכן היה בביהמ"ק שלא לנו בלילה בלי תגמול על החטא. לכן מבואר שר"ה הוא גם יום המשפט וגם יום שמחה וגם יום הזכרון אלא שהכל היינו הך, שלא נחשוב ששכח ח"ו הקב"ה את עולמו אלא כשהוא נזכר מעקדת יצחק ומעשה אבות ועולה וזכרוננו לטובה הרי שמשפיע עלינו טובה, וזש"כ זָכַר חֶסֶד וְאֱמוּנָתוֹ לְבֵית יִשְׂרָאֵל רָאוּ כָּל אֶפְסֵי אֶרֶץ אֵת יְשׁוּעַת אֱלֹהֵינוּ: לכן הצדיקים מתהלכים אתנו במדת הדין וכך יהיה לע"ל שיראו הכל בחוש שהכל מכוון לטובה ואין דברים שנעשים מעצמו שהוא זוכר הכל ומשגיח על הכל.

חז"ל הורנו דרך לימים אלו ותשובה ותפילה וצדקה מעבירין את רע הגזרה, גם כשיש גזרה עדיין הקב"ה ברב רחמיו מורה לנו יעשו לפני כסדר הזה אני מוחל להם, אם ישוב מיד תקבלו, אבל מיד. היה קשה לי שאלה קשה בכל הר"ה לא מוזכר כמעט הענין של תורה יש תשובה תפלה צדקה, ברמב"ם כתוב שצריך לעסוק בעשי"ת במצוות יתר מכל השנה מה עם תורה עיקר חסר מן הספר, אפי' תשובה שהעיקר הוא השיבנו אבינו לתורתך תובו לאורייתא ברבינו יונה כמעט ולא מוזכר בעיקרי התשובה חיזוק בתורה, בכל אבינו מלכנו אין מלה אחת על תורה עיקר חסר מן הספר, הוא פליאה עצומה.

כפי הנראה דהנה במנחות קי'. כתוב אמר רבא כל העוסק בתורה אינו צריך לא עולה (ולא חטאת) ולא מנחה ולא אשם אמר רבי יצחק מאי דכתיב זאת תורת החטאת וזאת תורת האשם כל העוסק בתורת חטאת כאילו הקריב חטאת, וכל העוסק בתורת אשם כאילו הקריב אשם. הזכרנו מחז"ל שמי ששופר ספירה ומגיע למתן תורה כראוי אינו צריך לעמוד בדין בר"ה, ביאור הדבר כתוב בספרים שמי שדבק בתורה בעץ החיים בחיים אין הפסקים אין שני צדדים אין בחירה הוא מעל כל הדינים וכל הגזירות, רק מי שטעם מעץ הדעת יש לו את הקטלא פלגא יש לו חטא הוא זה שצריך לעמוד בדין,

דוויים סחופים ומטורפים, אבל אין יודעים שחבי כמעט רגע הם נשלכים לאשפה הרשעים כים נגרש הצלחתם היא כחלום יעוף ואילו הצדיקים ישועת ה' כהרף עין, לא להתפתות ולא להתרפות המשיכו בדרך הזו חזק חזק בהשקפות ביר"ש.

אחי וריעי השתדלו והרבו תחנה ובקשה בידים תלוי הגאולה בכח התורה והתפילה שלכם, כלל ישראל תלוי בפיות שלכם במעשים שלכם, הבה נתחזק כולנו בעמל התורה ולבקוע שערי שמים בתפילות ותחנונים, מי יודע מי יודע מה מחכה לנו. אומרים בשם הח"ח שהתבטא לפני מלחמת העולם הראשונה שיהיה מלחמה כזו שיעזעזע את כל העולם המביט לארץ ותרעד, ואח"ז יהיה מלחמה שניה שהראשונה תהיה משחק ילדים לעומתה, ואם ח"ו לא ישובו תהיה שלישית רח"ל שהשניה תהיה משחק ילדים לעומתה, אבל אומרים בשם אחד הצדיקים שבדור הח"ח שהעניות כמיתה כשרואים איך אברכים מחתנים בנים בניסים ודוחק כזה זה ממתיק הדינים זה פורר את האבן הגדולה לקטנים, זה מנע את הגזירה הגדולה, רבש"ע היכן יש לך ציבור בני תורה כזה, לומדים מתוך מסי"נ ודוחק שאין לשער, בחוץ תוהו ובוהו ובתוך הביהמ"ד אושר אין קץ עמל התורה בטוהר וזכות כזו אין ספק שזה קורע גז"ד ובוקע כל הרקיעים, מי יכול לעמוד מנגד עולם התורה שכזה, ב"ה אפשר דרא כיום אלף נכנסים למקרא וכמעט כולם יוצאים בני תורה חשובים, זה לא היה פעם, ודאי וודאי חבי כמעט רגע נתחזק כולנו בכל לבנו בעמל התורה באחדות ומדות טובות בדקדוק הלכה בהשקפה ואמונה טהורה אשרינו מה טוב חלקנו ומה יפה ירושתינו. לכו ונשובה אל ה' נקבל על עצמנו עול תורה שזה מעביר כל הגזירות והטרדות, נתפלל אל אלקים בחזקה על אחינו התועים רחמנות, כ"כ הרבה אחים אינם יודעים בכלל מה חסר להם, שהקב"ה ירא בעני עמו יתגוללו עלינו רחמיו הגדולים ויכתבנו לחיים טובים ותשובה וגאולה שלמה, שנת גאולה שפע הצלחה והרווחה בדעת ברוחניות וגשמיות. גלה כבוד מלכותך עלינו מהרה והופע והנשא עלינו לעיני כל חי.

את מקור חיותם והגנתם מהדין, והוא פליאה עצומה. אלא אומר המשך חכמה רואים עד היכן חרדו חז"ל על חטא כל שהוא אפי' של יחיד אבל זו ההמלכה הגדולה ביותר שאנו מוכנים לוותר על הסניגור שלנו כדי שלא יתחלל המלוכה אפי' בדקות אפי' ביחיד, זה עצמו הסניגור הגדול ביותר, זוהי העקידה שאנו כביכול עוקדים ומזכירים לפניו עקידת יצחק, זוהירות מכל נדנוד חטא גם משגגה בזה אנו הופכים מדת הדין למדת הרחמים.

זה זמן שא"א לישראל נטראלי המפתח של הגאולה של כל הצלחתנו תלוי בידנו, כשהרב מפונבויז' היה לו מוסדות של תורה בעיר פונבויז' בכ"ז היו הרוב חילונים והכריחו אותו להכניס לימודי חול ביישיבה, אחרת יפטר אותו ויביאו רב אחר שהכל יהיה חול, ביקש תנו לי יום אחד הלך לח"ח אמר לו הח"ח כשהצבא הלבן והצבא האדום רבים התושבים מסתגרים בבית עד יעבור זעם, אבל כשמוכרחים לשים דגל ולהצביע עם מי אנחנו, מבררים מי החזק יותר ומניפים את הדגל, הרב מפונבויז' היה המום מהתשובה, הח"ח שואל הבנת, כן הבנתי שהרוב החילונים ואין ברירה, לא הבנת נכון שהחילונים הם רוב, אבל הקב"ה לצד החלשים והצדיקים הם אלו שינצחו, אמר להם הרב אם אתם רוצים מלחמה אשיב מלחמה, מיד הודו רק הצענו ההחלטה שלך. רבותי זה לא הזמן לשבת בבית ולומר זה לא עסק שלנו, זה שעת האפס אנחנו ממש לפני ביאת המשיח כפשוטו ממש זה בוער אש להבה, הקב"ה רואה מי עומד לצד בני התורה, מי אכפת לו מהתורה שלי מי הניף את הדגל שלי. הצרות הם לא שלנו הצרות הם שלהם, מי שאומר שלום עלי נפשי הוא צריך לדאוג, אשריכם שזכיתם לשבת בהיכל ה' תורה ויר"ש ומדות טובות ותפילה הם המפתחות של כל העתיד שלנו, נכון שהיו הרבה תפילות הרבה צדיקים אנחנו לא יודעים חשבונות ברור שאם נבקש מכל הלב נתחזק בתורה ויר"ש ברגע אחד אנחנו יכולים לשנות הכל.

רואים בחוש שמדת הדין מתוחה אנחנו עומדים על פתח הגאולה ממש, רואים בחוש חבלי לידה ממש, יש כאן פניה ישירה לעולם התורה תתחזקו מתכוונים אליכם בודקים כל אחד מאתנו כמה הוא חזק כמה הוא מסור לתורה בכל לבו, הבירור הוא יותר ויותר קיצוני, מי לה' אלי, א"א יותר לפסח על שתי הסעיפים, הסירו את אלהי הנכר אשר בקרבכם, לעזוב את כל פירות העץ הדעת כל צעצועי הטכנולוגיה לידבק אך בתורה ויר"ש בד"א של הלכה, לדור שעולא אמר ייתי ולא אחמיניה, אני לא בא לתת מוסר, העולם כולו עומד ומתפעל ומשתומם מהמסי"נ שלכם, רואים רוח טהרה ממרום, יש כאלו נופלים אבל מי שחזק רואים סיעתא דשמיא לא רגילה, אומרים בשם אחד הצדיקים שבימים האלו הקב"ה ימתח חבל וינענע חזק הצדיקים יחזיקו חזק והרשעים מתרפים ומתייאשים סימן שהקב"ה לא חפץ יותר בנו, הצדיקים כמו הקמח שנופל מהנפה, ואילו הרשעים נשארים למעלה בנפה וחושבים: אתם הצדיקים נטחנים לכם ונופלים מקבלים מכות

A Tefach at a Time

Harav Hagaon Moshe Aharon Friedman Shlita

This year, Rosh Hashanah falls on Shabbos, and on the first day we will not have tekias shofar. Nevertheless, although it will not be a Yom Teruah, it will be a Zichron Teruah, and on the second day, of course, we will have the d'Rabbanan obligation of tekias shofar. It is certainly very appropriate, then, to reflect on the concept of shofar.

Rav Saadiah Gaon (cited in many machzorim) offers ten reasons for the mitzvah of shofar. The Rishonim discuss additional aspects of shofar as well, but I would like to suggest an observation about Rav Saadiah Gaon's list.

There is a well-known chakirah as to whether the mitzvah of shofar involves the shemiah or the tekiah. If the mitzvah is to hear the shofar, each person seemingly performs the mitzvah himself simply by listening. If so, however, a cheresh, shoteh, or katan should be able to be motzi an adult bar daas. The tokei'a does not seem to be performing the mitzvah on behalf of the listeners; each person hears the shofar himself. Nevertheless, the halachah is that only someone who is obligated in the mitzvah can be motzi others.

If, on the other hand, the mitzvah is to be tokei'a, the baal tokei'a performs the tekiah on behalf of the listeners, whether through shlichus or through shomei'a k'oneh. This would explain why the baal tokei'a must himself be obligated.

The Minchas Chinuch suggests that perhaps both shemiah and tekiah are part of the mitzvah. Although he ultimately does not adopt this approach, he raises the possibility that if a person hears the shofar from a cheresh, shoteh,

or katan, he may have fulfilled the shemiah aspect of the mitzvah, but not the tekiah. Now, the Gemara teaches that one who hears the echo of a shofar blown in a pit has not fulfilled the shemiah requirement, since he heard a kol havarah rather than the sound of the shofar itself. But if someone already heard the shofar blown by a cheresh, shoteh, or katan, and was yotzei the shemiah part of the mitzvah, perhaps the tekiah of the shofar blown in a pit, which counts as a tekiah but not a shemiah, could combine with the earlier shemiah to constitute the full mitzvah. The pashtus, however, is that the two aspects must be fulfilled together and cannot be separated.

RACHAMIM EMERGES FROM DIN

Perhaps we can suggest that some of the different reasons Rav Saadiah Gaon gives for the mitzvah reflect these two different aspects, with some relating more to tekiah and others to shemiah.

One explanation he offers is that shofar represents hamlachah, the coronation of Hashem as King, which seems to relate more closely to the tekiah, much as the coronation of a human king is heralded with trumpets.

On the other hand, the idea that the shofar awakens a person to teshuvah may relate more to the shemiah, since the sound enters through the listener's ear, penetrating his heart and his very being.

The Rambam also describes tekias shofar as a call to teshuvah, but the placement of this description is striking. He does not mention

this idea in Hilchos Shofar, but rather in Hilchos Teshuvah (3:4), where he writes:

אף על פי שתקיעת שופר בראש השנה גזירת הכתוב רמז יש בו כלומר עורו ישנים משנתכם.

Even in Hilchos Teshuvah, the Rambam begins by emphasizing that the mitzvah of shofar is fundamentally a gezeiras hakasuv. Its function as a call to teshuvah is only a remez.

We find the same idea in the Gemara (Rosh Hashanah 16). When the Gemara initially asks, why do we blow shofar on Rosh Hashanah, it exclaims, "Why do we blow? רחמנא אמר תקעו – Hashem commanded us to blow!" The Gemara then asks why we blow both sitting and standing, and answers that this is כדי לערבב השטן. But the basic reason for blowing the shofar is simply רחמנא אמר תקעו. The Chasam Sofer and other Acharonim emphasize this point: It is a gezeiras Melech.

In fact, some sefarim suggest just the opposite of what we might have assumed: The shofar itself arouses din, not rachamim. Why, then, do we blow it? Because it is a gezeiras Melech. Hashem commanded us to do so, and that itself is the mitzvah. When Klal Yisrael accepts Hashem's mitzvah with love and performs it even though the shofar itself arouses din, the very acceptance of Hashem's command, despite the din it arouses, awakens rachamim. There is a paradox here, but that is precisely the point: We blow the shofar because it is a gezeiras Melech, and that itself is Malchuyos, accepting the rule of the Melech.

The sefarim point out that the inner letters, the penimiyus, of the word דין have the gematria of 496, which equals that of מלכות. The letters of דין when spelled out are ו"ד, נ"ו, ו"ו; the inner letters are ו"ד, ל"ו, ו"ו, which together equal 496. In other words, contained within din itself is the kabbalas Malchus represented by the shofar.

UNITED IN REI'US

Another interesting remez can be found in the halachah regarding the minimum length of a shofar: כדי שיאחזנו בידו ויראה לכאן ולכאן (Rosh Hashanah 27b). A shofar must be long enough that when it is grasped in one's hand, part of the shofar remains visible on either side. The Tur (586) defines this shi'ur as a tefach.

The poskim discuss whether this measurement depends on the size of the individual's hand – if a baal tokei'a has an unusually large hand, does he need a longer shofar, or is the required length based on the hand of an average person?

Taking this question one step further, if the required length actually depends on the individual baal tokei'a's hand, what happens when he is blowing for listeners with larger hands? If he is being motzi them through shomei'a k'oneh, does the shofar have to be long enough for their hands as well? That possibility is difficult to accept.

The tefach itself can also be understood as a remez. The passuk says, הִנֵּה טִפְחוֹת נִתְּתָה יָמִי (Tehillim 39:6). A person's lifetime, his seventy years, can be compared to a rope, but at any given moment he holds only one tefach of that rope in his hand. The rope is constantly moving, one tefach after another, and the tefach he holds represents the present moment.

When we hold the shofar in that tefach, the message is to focus on the present – not to become overwhelmed by the sins of the past or worries about the future, but to focus on where we are right now. The awakening to teshuvah begins with focusing on the present.

At the same time, the halachah requires שיראה לכאן ולכאן, that the shofar be visible on either side of the hand. We should not ignore the past or the future entirely; there must be some awareness of what lies on either side. But our

primary focus should be on the tefach we are holding now: to consider our present situation and honestly assess where we are holding.

Another aspect of Rosh Hashanah is implied in the passuk יום תרועה יהיה לכם. The word teruah can be understood as a lashon of rei'us, friendship and connection, as in the phrase אהבה ואחווה ושלום ורעות. Klal Yisrael must be united in friendship with one another, and with love for the Borei Olam. This is also part of יום תרועה יהיה לכם. Similarly, the passuk says, אשירי. The word teruah means to know how to connect to other Yidden through rei'us.

BREAKING LEADS TO GREATER STRENGTH

The word עצם can also be understood in the sense of עוקלים, coals whose fire has nearly gone out. The breath blown into the shofar fans those embers, kindling a hislahavus that restores their madreigah.

Teruah can also connote breaking or weakening, from the word לרועע. There may be mechitzos separating us from Avinu Shebashamayim. Perhaps those barriers exist only in our perception, but in practice, they are there and we feel them. Yom Teruah is a time to break down those mechitzos, allowing the shofar to remove the barriers between us and Avinu Shebashamayim.

Teruah has additional significance as well. On the one hand, the teruah represents bechi, crying. The Shelah HaKadosh and other sefarim note that the teruah is surrounded by two tekios. The first tekiah represents the sheleimus of a person's neshamah before he comes down to this world and sins. The teruah represents the breakdown, the bechi, and the yeridah caused by sin, while the final tekiah represents the sheleimus attained through teshuvah.

But teruah can also be a teruas nitzachon, a cry of triumph. This reflects the idea of שבע יפול צדיק וקם. The teruah may begin with brokenness and bechi, but it is precisely from that brokenness that a person can rise again. קרוב ה' לנשברי לב – Hashem is close to the brokenhearted.

A heart is different from a bone. When a bone breaks, even after it heals, it is no longer quite the same as before. But a broken heart can emerge stronger from the break. The bechi of a lev nishbar can strengthen the heart, giving it even greater power.

The sefarim find a remez to this in the word לב, whose gematria is 32. When the lev is broken in half, each half is 16, the gematria of ו"י – vay, a cry of pain. The broken lev then becomes "vay, vay." But ultimately, that cry of pain – the teruah – can be transformed into a cry of triumph, a teruas nitzachon, leading to the final tekiah and the renewed sheleimus that we are striving to attain.

Kesivah v'chasimah tovah.

**This week's
Bishvilei Haparsha
is sponsored by:**

